

Ойбек Рашидов

Тошкент давлат иқтисодиёт университети
профессори, тарих фанлари доктори (DSc),

E-mail: olamgir.1982@mail.ru

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14499148>

ФАЙЗУЛЛА ХЎЖАЕВ ВА ДАВЛАТ ИДОРЛАРИНИ ЎЗБЕКЛАШТИРИШ СИЁСАТИ

Аннотация. Мазкур мақолада совет ҳокимияти даврида Ўзбекистондаги бошқарув структурасидаги давлат идораларининг ўзбеклаштириш сиёсати хусусида муҳим маълумотлар келтирилган. Давлат ва жамоат арбоби Файзулла Хўжаев ва бир гуруҳ миллий етакчилар давлат идораларини ўзбеклаштириш борасида ибратли ишларни амалга оширганлиги, шунингдек, ўзбек тилида иш юритилиши, маҳаллийлаштириш комиссияси ташкил этилиши, ҳукуматнинг қуйи ва юқори бошқарув органларига тубжой миллат вакиллари жалб этилганлиги билан боғлиқ муҳим жиҳатлар чуқур таҳлил этилган.

Калит сўзлар: большевик, совет, маҳаллийлаштириш, ўзбеклаштириш, мусулмонлаштириш, коммунист, миллий сиёсат, миллатчилик, ўзбек интеллигенцияси, шовинизм, тоталитар.

Совет ҳокимияти ўрнатилган дастлабки йилларда миллий республикалардаги бошқарув тизимига ерли кадрларнинг жалб этилмаганлиги ва маҳаллий тилларда иш юритилмаганлиги сабабли қатор муаммолар юзага келди. Бунинг олдини олиш мақсадида большевиклар томонидан давлат идораларини маҳаллий аҳолига яқинлаштириш режаси ҳисобланган “маҳаллийлаштириш” сиёсати ҳаётга тадбиқ этилди. Совет мафкурасига хизмат қиладиган маҳаллий кадрларга эҳтиёж туғилганлиги сабабли туб аҳолидан коммунистлар тайёрлаш ва уларга ўз она тилисида таълим олиши ҳамда иш юритишига рухсат берилиши лозим бўлди.

Совет ҳокимиятининг давлат идораларини маҳаллийлаштириш сиёсати бошқа миллий республикалар сингари БХСРда ҳам ҳаётга татбиқ этилди. 1923 йилнинг августида БХСР Марказий Ижроия Комитети ҳузурида маҳаллийлаштириш комиссияси тузилди. Аксарият архив ҳужжатлари ва матбуот материалларида ушбу комиссия “Идораларни мусулмонлаштириш комиссияси” [1, 16] номи билан, баъзиларда эса “Идораларни маҳаллийлаштириш комиссияси” [2, 50] деб юритилган.

1923 йилнинг октябрида Идораларни маҳаллийлаштириш комиссияси томонидан БХСРнинг барча муассасаларига бир хил мазмундаги буйруқ юборилади. Ушбу буйруқда идораларни бошқаришда европа миллатига мансуб ходимлар ўрнини маҳаллий миллат вакиллари билан алмаштириш ҳамда иш юритишни маҳаллий тилда олиб бориш лозимлиги таъкидланади. Натижада республикада маҳаллий кадрлар салмоғини ошириш ва давлат аппаратини аҳолига яқинлаштириш борасида муайян ишлар амалга оширилди. Жумладан, 1923 йилдан эътиборан Бухоро Коммунистик партияси марказий комиссиясининг қарори билан ҳукумат муассасаларини туб миллатга мансуб ходимлар билан тўлдиришга киришилди. Европалик ишчиларнинг 8 фоизи ишдан бўшатилиб, 10-15 фоизинигина раҳбарлар сифатида қолдиришга қарор қилинди.

БХСР ҳукумати ва унинг раҳбари Файзулла Хўжаев томонидан республика ҳудудидаги бошқарув ишларига мумкин қадар маҳаллий миллат вакилларини жалб қилишга ҳаракат қилинди. Ф.Хўжаев туркман, қозоқ ва тожик халқлари вакилларининг қурултойларида “давлат тузилишимизни ерлилаштиришимизга жумҳуриятимизда яшовчи майда миллат ва қабилаларнинг ҳуқуқларини қозонмоғимизга тўғри келур”, деб таъкидлаган [3, 51]. Шунингдек, унинг фикрича, БХСРда доҳилия (ички), адлия ва бошқа нозирликларда, ижроқўм идораларида курьер, дарбон, доимий мирзолар, хўжалик бўлими мудирлари, кичик мирзолар, дафтардорлар қабилар маҳаллий аҳоли вакиллари ўзбек, туркман, тожик ва қирғиз қабилардан бўлиши керак эди [4, 51].

Большевиклар томонидан 1923 йили Бухоро Коммунистик партияси таркибини “тозалаш” тадбирлари ўтказилди. Натижада янгиланган партия аъзолари таркиби 35 фоиз деҳқонлар, 13,5 фоиз ишчилар, 8,5 фоиз косиблар, 5 фоиз зиёлилардан ташкил топди. Бухоро Компартияси ижроия бюроси масъул котиблигига Мавлонбеков, РКП(б) нинг Бухоро Компартиясидаги мухтор вакилликка А.Знаменский келди [5, 283]. Шу аснода большевиклар томонидан Бухорода миллий кадрлар фаолияти қаттиқ назорат остига олинди. Совет давлати янги тузилган ёш республикани ўзининг йўриғига юритишга уриниши оқибатида кўпгина муаммолар келиб чиқди. БХСР ҳукумати раҳбари Файзулла Хўжаев ва бир гуруҳ миллий етакчилар давлат идораларини маҳаллийлаштириш борасида ибратли ишларни амалга оширдилар. Ўзбек тилида иш юритилиши, маҳаллийлаштириш комиссияси ташкил этилиши, ҳукуматнинг қўйи ва юқори бошқарув органларига тубжой миллат вакиллари жалб этилганлиги бу борадаги амалий қадамлар бўлди.

Ўзбекистон ССР ташкил топиши арафасида ва ундан кейинги дастлабки йилларда давлат идораларини маҳаллийлаштириш борасида ечимини кутаётган муаммолар талайгина эди. Ўзбекистон ССР Инқилобий қўмитасининг 1924 йил 31 декабрда собиқ Бухоро ва Хоразм Республикаларидаги барча ташкилотларда, шунингдек, Ўзбекистон ССР бўйича ҳамма волост ташкилотларида иш

юретишни маҳаллий миллат вакиллари тилига ўтказиш тўғрисида”ги 48-рақамли қарори қабул қилинган [6, 9]. Бунга биноан маҳаллийлаштириш комиссияси Ўзбекистон Инқилобий Қўмитаси ҳузуридаги “Давлат аппаратини маҳаллийлаштириш Комиссияси” деб номланди.

Ўзбекистон ССР ташкил топган дастлабки йилларда ҳукумат олдида маҳаллийлаштириш борасида тўпланиб қолган муаммоларни бартараф этиш ҳамда мазкур соҳани ижобий томонга йўналтириш каби муҳим вазифалар турар эди. Даставвал давлат идораларида иш юретишни маҳаллий тилларда олиб бориш борасида қатор тадбирлар амалга ошириш лозимлиги белгиланиб олинди. Жумладан, 1926 йил 2 ноябрда Ўзбекистон МИК Президиуми котибияти 60-рақамли буйруғининг 4-моддасида қуйидагича келтирилади: “Иш юргизишни ерлилаштириш, яъни русча ва ўзбекча тилда қўйиш хусусидаги бир неча мартаба такрорланган қарорлар ва текширишларни ташкил этиб, Ўзбекистон ССР МИК бутун шўъбаларга ҳамда марказий ижроия қўмитаси ҳузуридаги комиссиянинг масъул котиблари ушбу кундан эътиборан Марказий ижроия қўмитасидан ўзбекча таржима қилинмаган рус тилидаги ёзишмаларнинг бирор донаси чиқмаслиги таъминлансин. Марказий ижроқўм умумий шўъбасининг дафтари (регистрация)га тегишли бўлган почталар таржима қилинмаган ҳолда маълум қилинмасин” [7, 4]. Мазкур тадбир давлат идораларини маҳаллийлаштириш тизимида фақат иш юретиш билан белгиланиб, бошқарувда маҳаллий ходимларнинг салмоғи масаласи эътибордан четда қолганлигини кўрсатади.

1927 йилда Давлат аппаратини маҳаллийлаштириш комиссияси қайта тузилиб, Сафоев раҳбарлигида “Ўзбеклаштириш марказий комиссияси”га айлантирилди [8, 127]. Давлат идораларини маҳаллийлаштириш масаласи большевиклар миллий сиёсати тарғиботчиси саналган коммунистик партия съездларида ҳам кун тартибига қўйилган. 1927 йил 16-24 ноябрда Самарқандда бўлиб ўтган Ўзбекистон Коммунистик партиясининг III съездида маҳаллийлаштириш масаласи кенг муҳокама қилинган ҳамда “Давлат

аппаратини миллийлаштириш ва ерли миллат ишчиларини ишлаб чиқаришга жалб қилиш тўғрисида”ги қарор [9, 238] қабул қилинган.

Ўзбекистон ССР дастлабки йилларда ҳукумат раҳбари Файзулла Хўжаев кадрларни тайёрлаш олдида турган муҳим вазифалар ҳақида сўзлаб, шундай деган эди: “Совет қурилиши ишларидаги яна бир заиф томонимиз шуки, у ҳам бўлса, совет ўзбеклаштириш ишидир. Марказий совет аппаратида ўзбеклар фоизи нисбатан оз, область аппаратлари кўпроқ ўзбеклашган бўлса ҳам, лекин бу аппаратда ҳам ўзбеклаштириш даражаси етарли эмас. Ўзбеклаштириш кўнгилдагидек ўтказилмаётганлигининг сабаби шуки, аҳолининг маданий савияси паст ва аҳоли орасида махсус тайёргарликка эга бўлган кишилар деярли бутунлай йўқ” [10, 309].

Ф.Хўжаев давлат идораларини Ўзбеклаштириш ишларини ижобий томонга буриш ва бу борада олиб борилаётган ишларга танқидий баҳо бериб, шундай таъкидлаган: “Ўзбеклаштириш сўзда эмас, амалда ўтказилиши, совет аппарати оммага яқин бўлиши, майда миллатларнинг манфаат ва ҳуқуқларига хизмат кўрсатиши лозим. Соет аппаратининг барча кераксиз бўғинларини, унинг ҳаддан ташқари кенгайиб кетган қисмларини тугатиш, қаттиқ иқтисодий тежашни жорий қилиш бюрократизм, сансоларлик билан ҳамда алоҳида чиновникларча лоқайд муносабатда бўлиш билан кураш олиб боришни лозим бўлган юксакликка кўтариш керак. Инқилобий қонунчиликни энг узоқ бурчакларда ҳам жорий қилиш ва ҳамма жойда, ҳамма ерда унга оғишмай амал қилиш лозим” [11, 310].

Маҳаллийлаштиришнинг сиёсий мақсадлари унинг иқтисодий унумдорлигига мувофиқ келмасди. Чунки у таржималар билан таъминлаб берадиган, маҳаллий халқни янги ишлар билан таништирадиган ва европаликларга маҳаллий тилларни ўргатадиган махсус ёлланувчи шахсларга эҳтиёж сезарди. Маҳаллийлаштиришга янги иқтисодий сиёсатнинг кириб келиши сифатида қаралиб, кўпгина харажатлар маҳаллий бюджетга юкланган эди. Ерли аҳоли аъзолари иш ўрганувчи сифатида ёлланиб, уларга кам ҳақ

тўланган. Иқтисодий улуш борасидаги тортишувлар ишчилар меҳнат унумдорлигининг пасайишига олиб келарди – бу эса ўз-ўзидан маҳаллийлаштиришга қарши ҳаракатларнинг пайдо бўлишига сабаб бўларди. Бу асосан кичик саноатлашган секторларда ҳукмронлик қиладиган европалик ишчилар томонидан амалга оширилган [12, 166]. 1928 йил 31 майда Бирлашган Давлат сиёсий бошқармаси (ОГПУ) томонидан Бутуниттифоқ Коммунистлар (большевиклар) партияси Марказий Комитетига юборилган Ўзбекистондаги сиёсий кайфият тўғрисида маълумотлар берилган “Ўзбек интеллигенцияси орасида шовинизмнинг ривожланиши ва ўсиши ҳақидаги агентуранинг ҳужжатли маълумотлари” номли ҳисоботда маҳаллийлаштириш, панўзбекизм, антисовет тарғиботи ва бошқа масалалар кўриб чиқилади. Бунда миллий манфаатларни ҳимоя қилиб чиққан ватанпарварларнинг маҳаллийлаштириш сиёсатининг бир ёқлама олиб борилаётганлиги ҳақидаги фикрлари келтирилган. Жумладан, Мунаввар Қори Абдурашидхонов: “Европаликларнинг ўзлари маҳаллийлаштириш ғоясини ўзлари инкор қилишади: маҳаллий ходимларни лавозимларга тайинлашади, лекин “мос эмас” деб уларни тез ҳайдашади, миллий кадрларни тайёрлашмайди. Билимли инсонлар “идеология” сабабли четлаштирилади, русларга эса ҳеч қанақа тўсиқ қўйишмайди” [13, 575].

Маҳаллийлаштириш ишлари етарлича назорат қилинмаганлиги ва баъзи европа миллатига мансуб раҳбарларнинг эътиборсизлигини оқлаш мақсадида Россия коммунистлар партияси Ўрта Осиё бюросининг бошлиғи Зеленский шундай деган эди: “Кўп ўртоқлар маҳаллийлаштириш деганда бутун идора ишларини ерли халққа топшириш деб, ёки уларнинг ҳукумат аппаратида микдорига муносиб суратда қатнашишлари деб англайдилар. Бу усулда маъно бериш миллий шовинизм кўринишидан бошқа нарса эмас. Маҳаллийлаштириш ҳукумат аппаратини ерли халқ манфаатига яқинлаштиришдан бошқа нарса эмас. Бу яқинлаштиришга руслар томонидан ерли халқ тилини ўрганиш йўли билан ҳам эришиш мумкин” [14, 8]. Демак, совет ҳокимиятининг Ўзбекистонда

юритган миллий сиёсатида янги ҳисобланган давлат идораларини

маҳаллийлаштириш масаласи ҳам большевиклар фойдасига хизмат қилиши белгиланган эди.

1928 йил 11 декабрда СССР МИК IV сессияси йиғилишида Ш.Элиава Ўзбекистон ССРда фаолият юритаётган маҳаллий кадрлар фаолиятига ишончсизлик билдириб, четдан русийзабон кадрларни олиб келишни кун тартибига қўяди. Унинг сўзига кўра “Ўзбекистон Республикасида ишчи пролетариати йўқ. Ўзбекистонда пролетариат – бу жуда ноаниқ категория... У ерда малакали ишчилар йўқ. Агар у ерда шундай ишчиларнинг бўлишини истасак четдан рус ва украинлардан кўпроқ кадрларни олиб боришимиз керак”[15, 358] дейди. Ўзбекистон ССРда давлат идораларини маҳаллийлаштиришнинг уч йиллик режаси асосида ерли миллатга мансуб кадрлар тайёрланаётган бу пайтда юқоридаги таклиф мантиқсиз кўринарди. Аммо, илгаригидек Россия, Украина ва бошқа совет республикаларидан Ўзбекистон ССРга “тажрибали” кадрлар мунтазам жўнатилиб турилди.

Бу ҳақда хорижда яшаган муҳожир туркистонликлар томонидан нашр этилган “Yaş Türkistan” журналида қўйидаги маълумот келтирилади: “Ер ишлари халқ комиссарлиги Россия ва Украинанинг юксак мактабларидан 170 талаба билан маҳда (шартнома – О.Р.) тузди. Бу талабалар мактабларини битиргач, Ўзбекистонга узоқ муддат ишлаш учун келажаклар... Бу йил маҳда қилинган талабаларнинг таъминоти учун 120 минг сўм берилган. Таъминот киши бошига ойига 50 сўм билан 120 сўм орасида таъмин этилган...” [16, 9].

Файзулла Хўжаев маҳаллийлаштириш сиёсатида йўл қўйилаётган камчиликлар ҳақида 1931 йил 20 февралда Бутун Ўзбек Советлари IV қурултойининг 1-мажлисида киноя билан шундай деган эди: “Биз марказий органларнинг ёишмалари деҳқонларга етиб бормаяпти, деб тез-тез нолиймиз. Ахир рус тилида ёзилган бу ҳужжатлар деҳқонларга қандай етиб борсин, ҳалиям деҳқонлар ўзбек тилида гаплашишса. Мана, бизда маҳаллий кадрлар масаласи қанчалик оғир бўлиб турибди. Бунинг устига худди мана шу жабҳада биз улуғрус давлатчилиги шовинизмининг қаттиқ қаршилигига дуч келяпмиз. Шовинистлар

ҳали ҳам чекинишни хоҳламаяптилар, эгаллаб олган марраларини топширганлари йўқ” [17, 52].

1931 йил 11 декабрда СССР Марказий Ижроия Комитети Президиумининг “ЎзССР аппаратини ўзбеклаштириш тўғрисида”ги қарори [18, 46] чиқди. Ушбу қарорнинг кириш қисмида Ўзбекистон ССРнинг ўзбеклаштириш комиссияси фаолияти кескин танқид қилинди. Қарор қисмида эса республиканинг барча муассаса ҳамда ташкилотлари биринчи ўринда қисқа муддатда давлат аппаратини маҳаллийлаштириш ва иш юритишни ўзбек тилига ўтказиш ишини яқунлаши лозимлиги таъкидланди [19, 46].

1932 йил 5 январда Ўзбекистон Компартияси МКнинг давлат аппаратини ўзбеклаштириш масаласи бўйича қарори қабул қилинди. Бунда ўзбеклаштириш соҳада ишчилар, колхоз (жамоа хўжалиги деҳқонлари), камбағал ва ўртаҳол деҳқонлар оммаси ташаббускорлигини ошириш асосида эришилган маълум ютуқлар қайд қилинди. Чунончи, республика муассасалари бўйича ўзбеклаштириш ўртача фоизи охириги йилда 28,3 фоиздан 47,7 фоизга ошганлиги таъкидланган. Шунингдек, Маориф халқ комиссарлиги ўз фаолиятини тўлалигича ўзбек тилига ўтказганлиги, туман идораларини маҳаллийлаштириш ва ўзбеклаштириш бўйича сезиларли даражада ишлар қилинганлиги алоҳида қайд этилган [20, 1].

Бироқ Ўзбекистон Компартияси МК ушбу ютуқларнинг мутлақо етарли эмаслигини қайд қилди. Меҳнаткашлар оммаси билан чамбарчас боғлиқ қатор халқ комиссарликлари, муассасаларда (Ўзбекбирлашув ва б.) ўзбеклаштириш суръатлари қониқарли эмаслиги, баъзи муассасалар (ЎзССР МИК, ХКС, Милиция бош бошқармаси) бўйича эса пасайиб бораётганлиги таъкидланди. Бу билан боғлиқ равишда ЎзССР МИК ва унинг хузурида тузилган Марказий ўзбеклаштириш комиссиясининг ўзбеклаштириш соҳасида олиб бораётган ишлари суёт эканлиги таъкидланган [21, 1].

Юқорида келтириб ўтилган камчиликлар бўлишига қарамай Ўзбекистон Компартияси МК республикада давлат идораларини ўзбеклаштириш ишларини

1933 йилнинг 1 апрелидан бошлаб тўхтатиш тўғрисида 127-рақамли қарорни қабул қилган.

Хулоса қилиб айтганда, большевикларнинг Ўзбекистон ССРда давлат идораларини маҳаллийлаштириш сиёсатида республикадаги кўп сонли миллатларнинг ижтимоий-иқтисодий, сиёсий ва маданий ҳаётини Марказ манфаатларига бўйсундирилишида яққол кўринди. Ижтимоий ҳаётнинг барча жабҳаларида европалик русийзабон ходимлар учун яратилган имкониятлар маҳаллий миллат вакиллари учун жорий этилмади. Ўзбекистондаги совет партия ва хўжалик раҳбарлари Марказ буйруқларини бажаришга мажбур қилинди. Натижада миллий етакчилар бундай шароитда миллий масалада адолатли ва холис сиёсат юритишда ожиз қолиб, большевиклар партиясининг ижрочиларига айланишди. Давлат идораларини маҳаллийлаштириш жараёнида Марказдан жўнатилган “тажрибали” кадрлар ва русийзабон раҳбар ходимлар томонидан қанчалик тўсқинликлар бўлишига қарамасдан миллий кадрлар соҳани ижобий томонга силжитиш учун астойдил курашдилар. Ўзбекистонда давлат идораларини маҳаллийлаштириш ишларидаги муаммоларни бартараф этишда Файзулла Хўжаевнинг ўрни беқиёсдир.

Фойдаланилган манба ва адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Миллий архиви, 47-фонд, 1-рўйхат, 474-йиғма жилд, 15,16-варақлар, 16-варақ орқаси.
2. Ўзбекистон Миллий архиви, 47-фонд, 1-рўйхат, 474-йиғма жилд, 24,42,50-варақлар.
3. Ҳайитов Ш, Бадриддинов С. Бухоро тарихидан лавҳалар (XIX-XX асрлар) – Бухоро. 2007. – Б-51.
4. Ҳайитов Ш, Бадриддинов С. Бухоро тарихидан лавҳалар (XIX-XX асрлар) – Бухоро. 2007. – Б-51.
5. Наимов Н. Мен яшашни истайман! Роман-хроника. – Бухоро: “Бухоро”, 1994. – Б.283.

6. Ўзбекистон Миллий архиви, Р-87-фонд, 1-рўйхат, 10-йиғма жилд, 9-варақ.
7. Ўзбекистон Миллий архиви, Р-86-фонд, 1-рўйхат, 3654-йиғма жилд, 4-варақ.
8. Норжигитова Н. XX асрнинг 20 – 30 йилларида Ўзбекистонда сиёсий элитанинг миллий таркиби. “Ўзбекистонда миллатлараро муносабатлар: тарих ва ҳозирги замон” мавзусидаги илмий – амалий анжуман материаллари. – Тошкент, 2003. – Б.127.
9. Ўзбекистонда XX асрнинг 20-30 йилларидаги сиёсий ва ижтимоий жараёнлар (Архив ҳужжатлари ва бошқа материаллар асосида). Нашрга тайёрловчи ва изоҳлар муаллифи: Қ.Ражабов. – Тошкент: “Navro’z”, 2014. – Б. 224-238.
10. Файзулла Хўжаев. Танланган асарлар. II том. – Тошкент: “Фан”, 1978. –Б.309.
11. Файзулла Хўжаев. Танланган асарлар. II том. – Тошкент: “Фан”, 1978. –Б.309-310.
12. Adeeb Khalid. Making Uzbekistan. Nation, Empire and Revolution in the Early USSR. – London.: Cornell University press, 2015. –P.166.
13. ЦК РКП (б) – ВКП (б) и национальный вопрос. Кн. 1. 1918-1933 гг. Сборник документов. Составители: Л.С.Гатагова, Л.П. Кошелева, Л.А. Роговая. – Москва.: РОССПЭН, 2005. – С. 575.
14. Жунай. Туркистонда ерлилаштириш // “Yaş Türkistan”. 1930 январь №.1. – Б.8. Нашрга тайёрловчи Ayaz Tahir. 1-cild (1-13 sayilar). – Istanbul. 1997.
15. Мустафа Шоқай. Шығармаларынын толық жинағы. 12 томдық. Т. IX. – Алматы: «Дайк-Пресс», 2014. –Б.358.
16. Туркистонда ерлилаштириш // “Yaş Türkistan”. 1930 йил.№1. – Б.9. Нашрга тайёрловчи Ayaz Tahir. 1-cild (1-13 sayilar). – Istanbul. 1997.
17. Ражабов Қ. Файзулла Хўжаевнинг Ўзбекистон давлатчилиги тарихида тутган ўрни / “Файзулла Хўжаев – инсон, сиёсат арбоби ва миллат фидойиси”

мавзусидаги Республика илмий-назарий конференция материаллари. – Бухоро, 2018. –Б.52.

18. Ўзбекистон Миллий архиви, Р-86-фонд, 10-рўйхат, 4-йиғма жилд, 46-варақ.

19. Ўзбекистон Миллий архиви, Р-86-фонд, 10-рўйхат, 4-йиғма жилд, 46-варақ.

20. Ўзбекистон Республикаси Президент администратсияси архиви, 58-фонд, 8-рўйхат, 612-йиғма жилд, 1-варақ.

21. Ўзбекистон Республикаси Президент администратсияси архиви, 58-фонд, 8-рўйхат, 612- йиғма жилд, 1-варақ.

FAYZULLA KHODJAEV AND THE POLICY OF UZBEKIZATION OF STATE ADMINISTRATIVE SYSTEM

Annotation. This article provides important information about the policy of Uzbekization of state offices in the governance structure of Uzbekistan during the Soviet era. The fact that the state and public figure Fayzulla Khodjaev and a group of national leaders carried out exemplary work on the Uzbekization of state offices, as well as the important aspects related to conducting business in the Uzbek language, the establishment of a localization commission, and the involvement of representatives of the indigenous people in lower and higher government bodies, are analyzed in depth.

Keywords: Bolshevik, Soviet, localization, Uzbekization, Islamization, communist, national policy, nationalism, Uzbek intelligentsia, chauvinism, totalitarian.